—૫—

# ...મી ચોપડીના ભાગ ૨ જાના ૫૬ થી ...ના ...અર્થ

૫૬ મો.

...(પૈગામ=સંદે ...૨=લાવનાર) ...રના ત્યાંનો ... લાવનાર.

...=ઉંચો દરજ્જો ...નારાને બોલા... માં વપરાતો મા ...રેલો શબ્દ

...લામ=આસ્થા

...ર્તિ પૂજક=(મૂર્તિ+પુ...ક)=મૂર્તિને પૂજન...

...પાલન=પોષણ; ગુજર

શ્રીમંત = (શ્રી+મંત)= ...પૈસાદાર.

પ્રેમા...=(પ્રેમ+આળ=...)=માયાળુ

...જન= (પુનઃ=ફરીથી +જન) =ફરીથી ...યું તે

...પાષાણ=લાકડાં ને પત્થર

...=ચલાવનાર

અનાદિ=(અન્=નહિ+ આદિ=શરૂઆત) = જેની શરૂઆત નથી તે.

અનંત=(અન+અંત) ...=પાર વિનાનો

ખુદા=પરમેશ્વર.

પરિપક્વ=પાકા; મજબુત

પછી=જીબ્રાઇલ ફરેસ્તા ખુદાની તરફથી જે સંદેશો લાવેલા તે

અનુયાયી=(અનુ=મળ...ના+યા=જવું) માથે અથવા પછવાડે ચાલનાર, સેવક; શિષ્ય

તુચ્છકારી=ધિક્કારી

સહનશીલતા=શાંતતા.

સદુપદેશ=(સદ્+ઉપદેશ) =સારી શિખામણ

વજનદાર=વક્કરવાળા.

અગ્રેસર= (અગ્ર+સર= જનાર) =મુખી; આગેવાન.

...આસક્તિ...

નિષ્કામ=સ્વાર્થ વિનાનો

ઘાટ=ઉપાય

પ્રપંચ=કાવતરૂ

નિરુપાયે=લાચારીએ

શસ્ત્ર=હથિયાર.

પર્યંત=સુધી

પ્રસાર=ફેલાવો

ધર્મોપદેશક = ધર્મનો બોધ કરનાર

સુરાપાન=દારૂ પીવો તે

સામાજિક=સમાજને લગતો

સિરિઆ=એશિઆઇ તુર્કસ્તાનના એશિઆ માઇનરની દક્ષિણમાં પ્રાંત છે.

ઇસ્તંબુલ -યુરોપી તુર્કસ્તાનની રાજધાનીનું શહેર છે.

જહોજલાલી=આબાદી

ક્ષણભંગુર=પલકમાં નાશ થાય એવો;નાશવંત

કુરાન=મુસલમાની ધર્મ પુસ્તક; મહંમદ પેગં- બર સાહેબની આજ્ઞા અને વચનોના સંગ્રહનું પુસ્તક

**સવાલ**—ઇ સ. ૫૭૧, ૬૦૯, ૬૨૨ ને ૬૩૨ માં શુ બનાવ બન્યો ? પેગંબર સાહેબને મક્કાથી મદીને જવાનું કારણ શું ? મહંમદ પેગંબર સાહેબે કયો ધર્મ ચલાવ્યો ? એ ધર્મ માનનારા દુનિયામા હાલ કેટલા માણસો છે ? મહંમદ પેગંબર સાહેબનો શુ ઉપદેશ હતો ? અરબસ્તાન, ઇરાન, સિરિઆ, મીસર, ઉત્તર આફ્રિકા, તુર્કસ્તાન, અફગાનિસ્તાન, સ્પેન, મક્કા, મદીના ઇસ્તંબુલ, બસરા નકશામા બતાવો.

**પાઠ ૫૭ મો.**

ગ્રહણ કરવું=સ્વીકારવું; પાળવું.

દસ્તુર=મોબેદના ગોર

અહુરમઝદ=પારસી ધર્મ પુસ્તકમા કહેલા પૃથ્વીના પેદા કરનાર અને પાલણ કરનારનું નામ.

કસ્તી=જનોઇ ( પારસીની )

સદરો=ટુંકી બાંહનું મોટું પહેરણ.

ધૂપ=સુગંધી ધુમાડો.

અર્પણ=આપી દેવુ તે, બળિદાન.

લગ્નવિધિ=લગ્નક્રિયા.

અગિઆરી=(સંસ્કૃત અગ્ન્યાગાર ઉપરથી) (અગ્નિ=દેવતા+આગાર=સ્થળ)=પારસીઓન આતશ બેહેરામ વાની જગા. પારસીઓનું દેવળ; (એમાં પારસી અગ્નિ એટલે આતશ રાખે છે.)

મોબેદ=પારસીઓનો ગોર, અધ્યારુ

**સવાલ**—પારસીનો મૂળ દેશ કયો ? શા માટે ઇરાન છોડવું પડયુ ? દીવ બંદરેથી પારસીઓ કયાં કયાં ગયા ? પારસીઓને ધર્મ સમજાવો. પારસીઓનુ જાત્રાનું ઠેકાણું કયા છે ?

**પાઠ ૫૮ મો.**

ગીઝની=અફગાનિસ્તાનનુ મુખ્ય શહેર

ટક્કર લેવાનો=સામે થવાનો.

વીર=યોદ્ધો.

ઉર્ફે = બીજે નામે.
પાણીપત=કુરૂક્ષેત્ર (હાલ ત્યાં નાનું ગામ છે તે પાનપત નામથી ઓળખાય છે.)
થાણેશ્વર=જમના નદી પર પંજાબમાં શહેરછે
ભંગાણ=તૂટ નાસાનાસ
મિટ્ટી દાણા દાણ=તદ્દન પાયમાલી.
મિટ્ટી દાણા દાણ કરીનાખ્યા=તદ્દન પાયમાલ કરી નાખ્યાં; ઘણીજ નઠારી દુઃખદાયક સ્થિતિમાં આણ્યા
ઘવાયો=ઘાયલ થયો.
લાહોર=રાવી નદી પર પંજાબનું મુખ્ય શહેર છે. (એમાં લેફ્ટેનેન્ટ ગવર્નર રહે છે.)
મનમાં ખટકયા કરતી=મનમાંથી ભુલાતી નહિ. વારવાર યાદ આવતી
હરણ કરવું=બળાત્કારે લઈ લેવું.
બેદીલ = નાખુશ
તુચ્છકારી=ધિક્કારા.
જંગ=જબરી લડાઇ
બખતર=લોઢાની જાળીવાળો અંગરખો
હેવાલ=વૃત્તાંત; બયાન
આશ્રિત=આસરે ભેળવી રહેનાર.
શબ્દવેધ=શબ્દ ક્યાંથી આવે છે તે પારખી નિશાન તાકીને છોડવામાં આવે છે તે.

**સવાલ**—મહમદ ગીઝની ક્યાંનો પાદશાહ ? એણે હિંદપર કેટલી સ્વારી કરી ? સ્વારી કરવાનો હેતુ શું હતો ? પૃથુરાજને ઓળખાવો. ઇ. સ. ૧૧૯૧ ને ૧૧૯૩ માં શું બનાવ બન્યો ? મહંમદ ગીજનવીએ હિંદુસ્તાનપર સ્વારી કરી ત્યારે રજપુતના ક્યાં ક્યાં મુખ્ય રાજ્યો હતા ?

### પાઠ ૫૯ મો.

જડ = મૂળ
યશસ્વી=કીર્તિમંત; નામાંકિત.
બેશક=(બે+શક)=નક્કી
તેજસ્વી=પ્રકાશિત.
હેરાનગતિ=દુઃખ
લખાણ=લેખ, દસ્તાવેજ
તગાવી=સરકારે ધીરેલાં નાણાં.
દસ્તાવેજ=લેખ; લખાણ
બંધ=રોકાણ; અટકાવ
મદ્રેસા=પાઠશાળા; વિદ્યાલય
સરાઓ=વટેમાર્ગુઓને ઉતરવાની ધર્મશાળાઓ
પડતર=પડી રહેલી.
ખેડાણ=ખેતી

બીનરોજગારી=(બીન=વિના+રોજગાર+ઇ) નિરૂદ્યમી.
દયાભાવ=રહેમ દીલી; દયાની લાગણી
કનડતો=હેરાન કરતો
કામેલ=હોશિયાર,પ્રવિણ

**સવાલ**—તઘલખ વંશ ક્યાંથી કયાં સુધી કેટલાં વર્ષ ચાલ્યો? ફિરોજશાહની મા રજપુતાણી હતી છતાં મુસલમાન સાથે પરણવાનું શા માટે કબુલ કર્યું? ફિરોજશાહનાં લોકોપયોગી કામ ગણાવો.

**પાઠ ૬૦ મો.**

તૈમુર=સમરકંદનો મોગલ બાદશાહ
પક્ષ=તરફેણ
ખુનરેજી=કતલ
સમરકંદ= રૂશિઆઇ તાર્તરીમાં શહેર છે. (એમાં તૈમુરની કબર છે)
અસ્તવ્યસ્ત=છિન્નભિન્ન
અતિશયોકિત=હોય તેના કરતાં અતિશય વધારીને જે કહેવુ તે
દરમિઆન=અરસામાં, વચમાંના વખતમાં
કુચકરવી=મુકામ ઉઠાવી આગળ જવું
મીરત=આગ્રા ને અયોધ્યાના સંયુકત પ્રાંતમાં લસ્કરી છાવણીનુ શહેર છે
હરદ્વાર=ગંગા નદીપર જાત્રાનું ધામ છે
અરાજ્ય=(અ+રાજ્ય)=અંધેર રાજા વગર

**સવાલ**—ઇ. સ. ૧૩૯૪ ને ૧૩૯૮ માં શું બનાવ બન્યો? તૈમુરને ઓળખાવો. તૈમુરની ટુંક હકીકત કહો.

**પાઠ ૬૧ મો.**

યુદ્ધનીતિ=લડાઇ કરવાની રીત
રાજનીતિ=રાજ ચલાવવાની રીત
અકબર=બાબરના દીકરા હુમાયુનો પુત્ર (એનો જન્મ ઉમરકોટમાં ઇ. સ. ૧૫૪૨માં થયો હતો)
ઠેરઠેર=ઠામ ઠામ
પઠાણ = મુસલમાનની એક જાત
અલગ=આઘા
બેદીલી = નાખુશી
કાયમ=અચળ
કુલ=બધો
રાજ્યાધિકાર=રાજ્યસત્તા
લગામ=દોર, સત્તા
ત્વરા=ઝડપ; ઉતાવળ

આંચકો ખાવો=પાછા હઠવું
સન્માન=સત્કાર
ધર્મ મંદિર=દહેરૂં, દેવસ્થાન
દીર્ઘદૃષ્ટિ=લાંબી નજર
ઝનુની=ઉશ્કેરાયલો
જજીઆવેરો=માથાવેરો; માણસ દીઠ વેરો
કાયસ્થ=હિંદુની એક જાત
મહેસુલખાતું=જમાબંધી ખાતું
આઇન અકબરી=અકબરના કાયદાનું પુસ્તક
અબુલફજલ=અકબરનો વડો પ્રધાન
વિધવાવિવાહ=પુનર્લગ્ન
થાળે પડ્યું=શાંત પડ્યું, અંધેર મટ્યું
અનુપમ = જે બીજા કોઇની સાથે સરખાવી નશકાય તે; સર્વોત્તમ
મીર અદલ=મુખ્ય ન્યાયાધીશ
કાજી=કુરાન પ્રમાણે ઇન્સાફ કરનાર

**સવાલ**—અકબરની કાર્કિર્દીનું વર્ણન કરો. અકબરે કયા કયા સુધારા દાખલ કર્યા ?

**પાઠ ૬૨ મો.**

હલદીઘાટ = અરવલી પર્વતનુ મેદાન
તુર્ક=મુસલમાનની એક જાત
ભેટો=મેળાપ; મુલાકાત
દેહરક્ષક=શરીરનું રક્ષણ કરનાર
પારસ = મરણ પછીનો હકદાર
ઉન્મત્ત=તોફાની; પ્રમાદી
કતલ=કાપાકાપી
જખમ=ઘા
એકત્ર=એકઠા
અણીની વખત=બારીક વખત
જમાવ=ભીડ, ટોળું
દાખવવી = બતાવી
ગ્વાલીઅર=મધ્યહિંદ એજન્સિમાં સિંધીઆની રાજધાનીનું શહેર છે,
પદભ્રષ્ટ=(પદ+ભ્રષ્ટ)=ગાદી પરથી ઉઠાડી મૂકેલા
રણભૂમિ=લડાઇની જગા
સર્વત્ર=બધે
તંગ=ઘોડાનો બંધ
પુઠળ કરી = પાછળ કરી
ચબુતરો=ચોતરો
સ્વામીભક્તિ=ધણીપર પ્રેમભાવ

**સવાલ**—પ્રતાપની બહાદુરીનુ વર્ણન કરો.

### પાઠ ૬૩ મો.

સર ટામસ રો=જહાંગીરના રાજ્યમાં ઇંગ્લાંડથી આવેલા વકીલ

છૂટથી=મરજી મુજબ

જહાંગીર=(જહાં=દુનીઆ+ગીર=જીતનાર)=દુનીઆ જીતનાર

કોલકરાર = સરતપટા, ઠરાવ

હેવાલ=વૃતાંત; બ્યાન

આમતાસ્વાગતા=પરોણાચાકરી

જડતી=તપાસ

માનમરતબો=આબરૂ અને મોટાઇ

પ્રતિનિધિ=બીજાને બદલે કામ કરવાને નીમાયલો માણસ; એજંટ

ગણના=ગણતરી

બરાનપુર=તાપી નદીને કાંઠે મુસલમાનની વસ્તીનું શહેર છે. (અહીંના શેલાં ને સાલ્લાં વખણાય છે)

ચિતોડ=મેવાડની જુની રાજધાનીનું શહેર છે

અજમેર=રજપુતસ્થાનમાં શહેર છે

બંદોબસ્ત પડી ભાંગવા માંડયો=ગેરબંદોબસ્ત થવા લાગ્યો

ઇજારો=કંટ્રાક્ટ

ઘરવટ=પોતીકાવટ; ભાઇચારો

ઠઠા મશ્કરી=ટોળટપા

ક્રૂરતા=ઘાતકીપણું; નિર્દયતા

સારા અંતઃકરણવાળો=શુદ્ધ મનનો

શોખ=ઇચ્છા

દાદ=ફરિયાદ

તુલા=એક પાસે પુરૂષ અને બીજે પાસે કીંમતી ધાતુ કે જવાહીર મૂકી તોલ કરવાની ક્રિયા

કનાતો=તંબુની કપડાની ભીંત

ખટપટ=કપટ

પાદરી=ખ્રિસ્તી ધર્મનો બોધ કરનાર

નુરજહાં=(નુર=તેજ+જહાં=દુનીઆ)=દુનીઆનું તેજ. (એવું નામ પડવાનું કારણ એ કે એ ઘણીજ ખુબસુરત હતી. = જહાંગીરની બેગમ

ફરમાન=હુકમ

**સવાલ**—સર ટામસ રોને ઓળખાવો. સર ટામસ રોએ જહાંગીરના રાજ્ય વિષે શું લખ્યું છે?

### પાઠ ૬૪ મો

જાહોજલાલી=દબદબો; મોટાઇ

મયુરાસન=(મયુર=મોર+આસન=બેઠક)=મોરના આકારની બેઠક;

તખ્તે તાઉસ
એમાં હીરા,
મોતી વગેરે જ(ડ)
ડાવ્યાં હતાં તે
ટેવર્નિયર ન
રોપી ઝવેરીએ રાડા
છ કરોડની કરી હતી.
ઇતિહાસ=(ઇતિ=આ
પ્રમાણે+હ=ખરેખર+
આસ=હતું)=આગળ
થઇ ગએલા રાજાઓ-
ના ગુણદોષ અને તે
ની રાજનીતિનું વર્ણન
રૂપ=મોટું; સુંદર

દિવાની=લેણદેણ સંબંધી
ફોજદારી=ચોરી; ખૂન;
મારામારી વગેરે સંબંધી
અલચ્યા=વકીલ
હાજરી=તપાસ
તખ્તેતાઉસ=મયુરાસન
ગજ=લોઢાનો સળીઓ
ચોફૂલીઆં=ચારફૂલ
ભાથા=તીર રાખવાની

મગ.
આગ્રામાં
હતો. એના જેવી ઇ
મારત દુનીઆમાં
બીજી નથી)
વેનિસ=ઇટાલીમાં આ-
ડ્રિઆટિક સમુદ્રપર
બંદર છે.

**સવાલ**—શાહજહાંને ઓળખાવો ટેવર્નિઅરે શાહજહાં પાદ-
ની જહોજલાલીનું વર્ણન કર્યું છે તેપરથી આપણને શું ભાન
છે ? મયૂરાસન અને તાજમહેલ વિષે જે જાણતા હો તે લખો.
આસન કોણ લૂટી ગયું ?

**પાઠ ૬૫ મો.**
શિવાજી=મરાઠી રાજ્ય-
નો સ્થાપનાર (એ-
શાહજી ભોંસલેનો પુત્ર

થાય એનો જન્મ પુના
પાસેના જુન્નર ગામમાં
૧૬૨૭ માં થયો હતો )
ઔરંગજેબ=શાહજહાં

નો ત્રીજો પુત્ર; આલ-
મગીર.
ઝનુન=જુસ્સો; આવેશ
વિષમ=ઉલટાં, નઠારાં,

| | | |
|---|---|---|
| ...બ્બા | ...વાપ્ર=સલાહનું કહેણ | કદ્દો=ખરે |
| ..., મઝા | આગુલ=દરવાજો | અણુવિસ્તારક |
| ...હ=ઉમંગ; હોંસ. | આંગુલમક્કા=મક્કાને દ-રવાજો | મંત્રિ મંડળ-કળ |
| ...ડો=ઘણોજ | ચુસ્ત=આગ્રહથી વળગી રહેનાર | નિષ્ઠા=આસ્થા; શ્રદ્ધા, |
| છુટકારો=છુટકો | | વિગ્રહ=લડાઇ, ઝગડો, |

સવાલ—મરેઠી રાજ્ય સ્થાપનાર કોણ? શિવાજી દિલ્હીથી કેવી યુક્તિ કરી નાસી ગયો? શિવાજીનું ટુંક વૃત્તાંત લખો.

---

રચનાર—મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—શા. મગનલાલ મોતીરામ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—સુરત

છાપનાર—ઠાકોરદાસ માનસીંગ.

છાપવાનું ઠેકાણું—'જૈન વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ'

ચૌટાના પુલ ઉપર—સુરત.